

*СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ТА
ГУМАНІТАРНІ ВИМІРИ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ*

**ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИЗ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ**

**СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ТА
ГУМАНІТАРНІ ВИМІРИ БЕЗПЕКИ
ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ**

**Збірник тез доповідей
I Науково-практичної конференції
з міжнародною участю**

20-21 ЖОВТНЯ 2022 РОКУ

Львів 2022

«Соціально-психологічні та гуманітарні виміри безпеки життєдіяльності»: збірник тез доповідей I Науково-практичної конференції з міжнародною участю, м. Львів, 20-21 жовтня 2022 року. Львів: ЛДУБЖД, 2022. 404 с.

РЕДКОЛЕГІЯ:

Василь КАРАБИН, доктор технічних наук, доцент

Ірина БАБІЙ, кандидат педагогічних наук

Лідія ВЕРБИЦЬКА, кандидат філологічних наук

Тетяна КОНІВЦЬКА, кандидат педагогічних наук

Галина ХЛИПАВКА, кандидат педагогічних наук

Збірник укладено за тезами доповідей I Науково-практичної конференції з міжнародною участю «Соціально-психологічні та гуманітарні виміри безпеки життєдіяльності» 20-21 жовтня 2022 року.

Матеріали друкуються українською, польською та англійською мовами.

Збірник містить матеріали таких тематичних секцій:

- ✓ Секція 1. Особистість в екстремальних умовах: психолого-педагогічні аспекти.
- ✓ Секція 2. Мовні моделі світу у термінологічному, перекладознавчому та прикладному вимірі.
- ✓ Секція 3. Прикладні аспекти соціальної роботи: сучасні тенденції, виклики та перспективи.
- ✓ Секція 4. Актуальні проблеми підготовки фахівців закладів вищої освіти в умовах кризового суспільства.

За точність наведених фактів, самостійність наукового аналізу та нормативність стилістики викладу, а також за використання відомостей, що не рекомендовані до відкритої публікації, відповідають автори матеріалів та їхні керівники.

Руслан КАЗМІРЧУК, Георгій МАТВЄСВ, Володимир ЛАРІОНОВ
**ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІМІТАЦІЙНОГО НАВЧАННЯ ТА
 ФОРМУВАННЯ НАВИЧОК СТРЕСОСТІЙКОСТІ В ХОДІ
 ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ306**

Юлія КОЛІСНИК-ГУМЕНЮК
**ЕФЕКТИВНІСТЬ ГУМАНІТАРНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У ЗВО:
 ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ310**

Руслан КОЛОС
**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ СПЕЦІАЛІСТІВ
 З РОЗМІНУВАННЯ314**

Олександр КОРОЛЬОВ, Дмитро РЕЗУНЕНКО
**МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ
 ПРАКТИЧНОЇ НАВЧЕНОСТІ КУРСАНТІВ ЗА ДИСЦИПЛІНОЮ
 "ІНЖЕНЕРНІ ЗАГОРОДЖЕННЯ" В УМОВАХ КРИЗОВОГО
 СУСПІЛЬСТВА317**

Оксана КУДРЯ
**ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ЗНАТЬ
 З БАЗОВИХ ПРАВИЛ БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС ВІЙНИ321**

Ольга КУЗЬМЕНКО, Тетяна РСЗНІКОВА
**РОЗВИТОК ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНЬОГО
 ФАХІВЦЯ В ОСВІТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ324**

Анастасія ЛІТВИНОВА, Ганна ТИМЧЕНКО
**ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ
 СТУДЕНТІВ В КЛАСИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ327**

Андрій ЛИТВИН
**КОМПЕТЕНТНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ
 СУСПІЛЬСТВІ330**

Валерій МАЛЮК, Олег БРИЧИНСЬКИЙ, Володимир КОНТУРОВ
**ОСОБЛИВОСТІ ТА АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ
 ФАХІВЦІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ334**

Іван МАРТИНЮК, Ірина ГОМЕНЮК, Євгеній ШМАТОВ
**ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В УМОВАХ ВІЙНИ
 В УКРАЇНІ337**

Література:

1. Кухаренко В. М., Бондаренко В. В. Екстрене дистанційне навчання в Україні. Харків, Україна: Миська друкарня, 2020. 567 с.

2. Літвінова А. М., Тимченко Г. М. Поєднання e-learning та відкритих освітніх сервісів в системі класичної освіти. Електронні інформаційні ресурси: створення, використання, доступ. Пам'яті Олексія Петровича Стахова: збірник матеріалів Міжнарод. наук.-практ. Інтернет конф. (Вінниця, 9-10 лист. 2021 р.). Вінниця, 2021. С. 99-103.

3. Літвінова А. М., Тимченко Г. М. Змішане навчання у карантинському університеті – Новий рівень освітнього процесу. Актуальні проблеми в системі освіти: заклад загальної середньої освіти – доуніверситетська підготовка – заклад вищої освіти: збірник наукових праць (Київ, 17 лют. 2022р.). Київ, 2022. С. 789-797.

КОМПЕТЕНТНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ

д-р. пед. наук, професор Андрій ЛИТВИН

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

Вагомим наслідком процесу інформатизації всіх царин життєдіяльності суспільства на початку нового тисячоліття є формування єдиного інформаційного простору. Знання, інформації та інновації нині є базовим ресурсом глобальний суспільного розвитку, адже в економіці розвинених країн домінує п'ятий технологічний уклад, ядро якого складають електронні компоненти та пристрої, інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ), телекомунікаційне обладнання та відповідні послуги. Водночас відбувається становлення шостого технологічного укладу, який визначатиме економічне зростання в найближчі десятиліття. Основні його напрями: біотехнології, що ґрунтуються на досягненнях молекулярної біології та генної інженерії, нанотехнології, системи штучного інтелекту, мікро- та оптоелектроніка, глобальні інформаційні мережі та технології, високошвидкісні інтегровані транспортні системи. Виник термін «NBICS-технології» (nano, bio, info, cogno, socio), що відіграватимуть, на думку експертів, ключову

роль у подальшому. У США вже у 2014 р. частка технологій п'ятого технологічного устрою складала 60 %, шостого – 5 %. В Україні їх розвиток лише починається.

Розбудова інформаційного суспільства визначає докорінні перетворення соціально-економічних і політичних відносин, а також зміни в культурі, духовному житті та побуті. Інформатизація – не лише техніко-технологічна, а й соціально-технологічна та інтелектуально-гуманітарна трансформація всієї системи суспільних відносин [4]. Під впливом інформаційних технологій змінюється зміст і характер праці, що веде до зміни соціальної структури, формується мережеве суспільство, що трансформує середовище та мислення. Разом із тим держави, панівні режими яких спрямовані в минуле, вбачають свої переваги у природженні території шляхом ведення загарбницьких воєн, агресивної поведінки та тиску на світовій арені, замість розвитку технологій, інформації та знань. Серед іншого, це спонукає їх обмежувати доступ до інформаційного простору.

Натомість, на думку науковців, науково-технічний прогрес радикально змінює не лише технології, а й світогляд. Традиційні моделі та цінності поступово переосмислюються не лише у професійній сфері, а й у особистому житті. Людям доводиться навчатися самотужки організовувати свою працю, ставити власні цілі, робити вибір та ухвалювати відповідальні рішення. Щоб побудувати цілісну картину світобачення та діяти відповідно до неї, людина має одержати, перетворити, проаналізувати й упорядкувати безліч даних, виробити певну систему цінностей і сформувати власну позицію [2, с. 10].

Парадигма суспільства знань і цифрової економіки побудована на принципах вільного розвитку, самореалізації кожного, появі нових форм комунікації та співробітництва. Уже нині для багатьох працівників у сфері ІТ наявність професійних викликів і можливість самореалізації є ключовим фактором вибору місця роботи [1, с. 132].

В умовах невинного зростання інформаційних потоків, упровадження інноваційних технологій та автоматизації виробництва поняття «професійна компетентність» суттєво змінюється та повсякчас доповнюється. З одного боку, незмінними залишаються її

базові основи: фундаментальні загальнонаукові та професійні знання, вміння та навички. З іншого, актуалізуються вміння та навички, пов'язані з усвідомленням тенденцій сфери діяльності, основних трендів на ринку праці, невідпинним удосконаленням своїх професійних можливостей, способів самоорганізації та здатності адаптуватися до можливих змін у професійно-трудовій діяльності. Особливої значущості набувають особистісно-ділові якості (широкий світогляд, глибока обізнаність, вміння працювати на перетині різних галузей науки і техніки, корпоративна культура, здатність працювати в команді тощо). Крім того, інтегрована компетентність передбачає спроможність фахівців до ефективної суспільної та соціокультурної взаємодії в різних ситуаціях трудового та повсякденного життя.

Отже, ринок праці в умовах діджиталізації вимагає формування у випускників не лише суто професійних компетентностей, пов'язаних з певною спеціальністю, а й універсальних (надпрофесійних, гнучких) якостей, навичок і кваліфікацій, які необхідні в усіх сферах професійної діяльності, які отримали назву «soft skills». До них належать передусім соціально важливі, інтелектуальні й емоційно-вольові якості: комунікабельність, креативність, дисциплінованість, організованість, пунктуальність, врівноваженість, крос-культурність, здатність керувати часом і багато інших, без яких неможливо побудувати успішну кар'єру. Це спонукає звертати увагу у процесі навчання та виховання на розвиток когнітивних навичок, критичного мислення, емоційного інтелекту, а також здатності та прагнення до самоосвіти. До soft skills нині відносять увесь спектр компетентностей, які стосуються інформаційно-комунікаційних технологій, зокрема цифрову грамотність, базові навички програмування, пошуку, опрацювання й аналізу інформації, вміння спрямовувати й утримувати увагу в умовах інформаційного навантаження та ін. Усі ці якості сприяють формуванню високоінтелектуальної людини-творця як ключового елемента та рушійної сили інформаційного суспільства [1, с. 136].

При цьому широке інтегрування ІКТ з іншими освітніми технологіями не лише впливає на методи професійної підготовки, а й спонукає до створення та впровадження інноваційних освітніх технологій або їх елементів. Це, зокрема, застосування інтелектуальних систем, що зміщують акценти навчання з

викладення готової інформації до адаптивних, проблемно-евристичних методів пошуку та здобуття знань, які відповідають потребам профілю підготовки та інтересам конкретного студента. Доцільно широко використовувати системи штучного інтелекту, пов'язані з пошуком, описом, збереженням, накопиченням і передаванням актуальних знань (технології knowledge representation, cognitive modeling, knowledge reasoning, automated reasoning, case-based reasoning), а також з одержанням важливої інформації з різних джерел і генеруванням гіпотез (технології data mining, knowledge extraction, information retrieval, knowledge discovery, hypothesis generation).

Виникає також виражена потреба в альтернативних формах освіти. Оскільки знання з багатьох спеціальностей стають неактуальними вже за 3–5 р., необхідне постійне їх поповнення, вироблення нових умінь і навичок. З огляду на це широко застосовуються короткі навчальні програми для швидкого опанування компетентностей, що постійно змінюються. Однак за такого підходу є загроза випуску «вузьких» фахівців, які не можуть вирішувати всього комплексу завдань у професійній галузі. Сформованість лише прикладних знань і функціональну неспроможність нині вважають серйозним недоліком освіти, оскільки молоді фахівці під час вирішення виробничих проблем у процесі трудової діяльності недостатньо критично оцінюють інформацію, не вміють формулювати гіпотези, робити висновки та ін.

Водночас, нині поступово зникає різниця між традиційною та неформальною освітою. Упровадження цифрових технологій і бізнес-методів призводить до того, що на стику неформального, напівформального та інформального видів освіти виникають інноваційні форми і нові моделі навчання, спрямовані на те, щоб зробити студентів реальним суб'єктом своєї освіти. Внаслідок цього вища професійна освіта стає персоніфікованою, безперервною та ступеневою, а здобувач сам проектує власну освітню траєкторію. Аналіз процесів, що відбуваються у вітчизняній вищій школі, свідчить про послідовну та докорінну зміну поглядів на технології професійної підготовки. Відкривається можливість модернізації

закладів вищої освіти, отримують визнання інновації, зростає усвідомлення переваг відкритого, неформального навчання із застосуванням ІКТ [3, с. 268].

Зародження та невинне вдосконалення інформатизації всіх ланок освіти, створення інформаційно-освітнього середовища не лише відображає провідний напрям перетворення традиційної системи навчання та виховання, а й реалізує поступ до єдиного інформаційного простору. Інформатизація освітнього процесу уможлиблює підготовку молоді, максимально наближену до реалій життя в умовах інформаційного суспільства. Це сприятиме більш ефективному використанню ресурсів освіти і науки для сталого розвитку людства.

Література:

1. Клименко В. А. Профессиональная компетентность специалиста в условиях дигитализации современного общества. *Социологический альманах*. Минск, 2021. № 12. С. 131–141.

2. Коваль М. С., Литвин А. В. Інформаційне суспільство та професійна освіта. *Естетика і етика педагогічної дії* : зб. наук. пр. 2021. Вип. 23. С. 9–27.

3. Литвин А. В., Руденко Л. А., Козяр М. М. Інтегрування інформаційно-комунікаційних та освітніх технологій у вищій школі. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми* : зб. наук. пр. Київ ; Вінниця : ТОВ «Друк плюс», 2021. Вип. 60. С. 263–271.

4. Giddens A. *The constitution of society: Outline of the theory of structuration*. Cambridge : Polity Press, 1984. 402 p.

ОСОБЛИВОСТІ ТА АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВИТИ

Валерій МАЛЮК, Олег БРИЧИНСЬКИЙ, Володимир КОНТУРОВ
Національна академія Сухопутних військ імені гетьмана Петра
Сагайдачного

Однією з основних умов підтримки бойової готовності військ є організований процес системного навчання всіх категорій військовослужбовців. Якості підготовки офіцерського складу, як основи військового механізму повинна приділятися особлива увага.